

Трач С.С., здобувач наукової
лабораторії з проблем досудового
розслідування Національної
академії внутрішніх справ

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ ШАХРАЙСТВО У СФЕРІ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ

Політичні й соціально-економічні зміни, що відбуваються в нашій країні, впливають на якісні характеристики злочинності, особливо на такий вид злочину, як шахрайство. Сучасне шахрайство має низку значущих відмінностей від аналогічних злочинів минулих років. Істотно зросли його масштаби, заподіяна шкода, змінилися способи вчинення та «інструментарій» шахраїв.

Поява нових, сучасних видів шахрайства зумовлює необхідність їх цілеспрямованого вивчення, адже чинне законодавство відстає від криміногенних реалій, особливо пов'язаних з використанням сучасних науково-технічних засобів [1, с.14].

Сучасне шахрайство характеризується підвищеною суспільною небезпекою, оскільки завдає матеріальної шкоди не тільки конкретним особам, а й негативно впливає на політичну,

соціально-економічну, правову сфери життєдіяльності суспільства.

Професіоналізація шахрайства і його організованість тісно пов'язані з розвитком кримінальної діяльності в країні, з активним залученням злочинцями в цю діяльність нових осіб. Зростання рівня освіченості дає змогу злочинцям застосовувати складні, витончені механізми при підготовці, здійсненні та приховуванні шахрайств. З розвитком ринкових відносин шахрайство маскується під окремі види підприємницької діяльності (інвестиційну, страхову, банківську), що створює труднощі в його розслідуванні [2]. Для досягнення поставлених цілей злочинці нерідко використовують свої посадові можливості, спеціальну підготовку, досвід роботи, знання специфіки функціонування ринкових механізмів тощо.

Одним із видів незаконного посягання на право власності є шахрайство у сфері кредитних операцій. Надання кредитів є однією з основних економічних функцій банків, що здійснюється з метою фінансування інвестиційних і споживчих цілей фізичних та юридичних осіб. Від того, наскільки стабільно банки реалізують свої кредитні функції, залежить економічне становище регіонів, які вони обслуговують, оскільки завдяки банківським кредитам засновуються нові підприємства та збільшується кількість робочих місць у цих регіонах, забезпечуються їх економічна стабільність.

Ці злочини в сучасних соціально-економічних умовах завдають значної матеріальної шкоди, як окремим громадянам так і державі в цілому, мають високий рівень латентності, надають можливість злочинним елементам мати значні «прибутки». Зменшення розповсюдженості шахрайства у сфері кредитних операцій та зниження його тяжкості не може бути досягнуто лише шляхом кримінального покарання, оскільки такі заходи не можуть усунути соціальні причини та умови шахрайства. Боротьба з ним може бути ефективна лише при використанні комплексного підходу, тобто не лише виявлення, припинення та розслідування, а й попередження.

Тому необхідність вивчення особи шахрая актуальна тим, що без вивчення її властивостей складно ефективно протидіяти шахрайствам як під час проведення оперативно-розшукових заходів, так і під час здійснення слідчих та негласних слідчих (розшукових дій) дій.

Одним із елементів кримінологічної характеристики шахрайства є особистість злочинця. Відзначимо, що сьогодні шахраї - це своєрідна еліта злочинного світу, талановиті артисти, спритні, швидкі в діях, які нешаблонно мислять. Вони так звані «білі комірці», освічені, «релігійні», не зловживають спиртним та наркотиками, відрізняються психологічною стійкістю, оптимізмом, конформізмом, самоконтролем, добротою та чуйністю, в переважній більшості мають глибокі знання в різних галузях людської діяльності. Вони можуть бути оцінені як хороші фахівці у сфері психології, економіки, інформаційних технологій, у різних галузях права. Нерідко вони дуже добре ознайомлені з нормативними актами органів державної влади і управління. Окремі з них навіть обізнані з методами роботи правоохоронних органів [3, с. 5].

«Кримінологічний портрет» особи шахрая включає основні соціально-демографічні, соціально-рольові, психологічні та кримінально-правові властивості даного типу злочинця. Слід відзначити, що шахраєві властивий розвинений інтелект, сила переконання, витончена наполегливість у реалізації злочинного задуму [4].

Шахрайство у сфері кредитних операцій банків здебільшого має латентний характер і вчиняється особами, які за своїм інтелектуальним, освітнім рівнем, посадовим становищем та корумпованими зв'язками не завжди дають можливість оперативним підрозділам своєчасно запобігати, виявляти і задокументовувати злочинні діяння, оперативним працівникам доводиться працювати вже на їх викриття після того, як вони були вчинені або продовжуються.

Отже, розробка кримінологічної характеристики особистості шахрая, який вчиняє шахрайство у сфері кредитних

операцій банків, а саме використання її у професійній діяльності працівників правоохоронних органів сприятиме ефективній протидії шахрайствам у цій сфері.

Список використаної джерел

1. Булатов А.С. Кримінологічні аспекти шахрайства / А.С. Булатов // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: «Юридичні науки». - 2014. - № 5. - Т. 3. - С.14-18.

2. Пазинич Т.А. Криміналістична характеристика шахрайств та основні положення їх розслідування [Текст] : Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Пазинич Тетяна Анатоліївна ; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. - Х., 2007. - 20 с.

3. Ахмедшин Р.Л. Криминалистическая характеристика личности преступника : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Ахмедшин Рамиль Линарович. - Томск, 2006. - 20 с.

4. Кара М.В. Характеристика осіб, які вчиняють шахрайство / М.В. Кара // Електронна бібліотека юридичної літератури. - [Електронний ресурс]. - Режим: <http://pravoznavec.com.ua/period/article/4780/%CC.>